

Intervju med Tove Bull

10. desember 2008

Du kom tidleg til Tromsø, men ikkje for å jobbe på Universitetet?

Eg kom til Tromsø i 1973 utan jobb. Eg var med på eit flyttelass. Eg var nettopp ferdig cand. philol. frå det som da heitte Universitetet i Trondheim, og som framleis var ein laus organisasjon. Men så fekk eg jobb på Tromsø lærarskole frå hausten 1973. Det var vel relativt tilfeldig, som så mange elles i livet har vore, vil eg tru.

Finnmark, som du kjem frå, fekk sitt første gymnas i 1948. Du var ein av dei relativt få som gjekk der?

Ja, det var Finnmark offentlige gymnas. Og det er klart, vi var få og veldig selekterte. Ikkje nok at du var skoleflink, det kom også an på kva foreldra kunne koste på ungene sine til skolegang. Eg budde i Alta, og det var det som gjorde at eg fekk artium, trur eg. Vi var mange søsken og kom frå relativt små kår, som det heiter. Men foreldra mine ønskte at ungene skulle få den utdanninga dei sjølv ikkje fekk eller kunne få. For meg var det nokså opplagt at eg skulle gå på skole, og at eg skulle studere. Da Finnmark offentlige gymnas blei etablert i 1948, trur eg det var 20% av årskulla som tok artium i Oslo, i Finnmark var det tilsvarende talet fire. All utdanning var veldig skeivt fordelt geografisk i Noreg på den tida. Dette varte jo til langt inn på 1960-talet, kanskje også 1970-talet.

Var det snakk om eit universitet i Nord-Noreg i studietida di?

Ja, det minnest eg frå studietida i Trondheim. Det engasjerte meg temmeleg mye. Eg minnest blant anna da vi var på ei norsk-hollandsk universitetsveke i Groningen, det må ha vore etter at vedtaket var gjort i 1968. Det var ein medisinarstudent der som meinte det var heilt pyton at det skulle bli universitet i Tromsø. Det kom aldri til å gå bra, sa han, eg minnest at det virka veldig provoserande.

Du starta altså som lektor på lærarskolen?

Eg hadde sjølv aldri tenkt meg at eg skulle jobbe på Universitetet. Eg trur rett og slett at det var for langt unna meg, sosialt og slikt. Eg skulle bli gymnaslærer, for det visste eg kva var. Det var det eg tenkte. Eg

<http://doi.org/10.7557/15.4349>

hadde ingen andre planar. Sidan skulle eg gifte meg og få barn. Da eg kom til Tromsø, fekk eg ikkje jobb på gymnaset, men det fekk eg på lærarskolen. Eg treivst godt der, hadde det sers bra og blei der i 11 år. Eg blei etter kvart meir og meir interessert i faget mitt, med særleg vekt på leseopplæringa. Eg syntest at pedagogane hadde tatt altfor mye over i leseopplæringa. Det var mi meining at ein må vite kva språket er for å skjønne kvifor ungar ikkje lærer å lese. Så eg begynte å interessere meg for dette, om tilhøvet mellom tale og skrift i den fasen da barn skal lære å lese. Eg jobba ganske mye med det og skreiv mine første større arbeid om det medan eg jobba på lærarhøgskolen. Så søkte eg eit vikariat på Universitetet, eg hadde behov for variasjon, og fekk vikariatet i 1984. Det blei seinare omgjort til fast stilling.

Forskinga di har også handla om korleis norsk språk blir påverka av kulturmøta i nord?

Ja, og etter kvart har eg arbeidd mykje for å forstå korleis dette verkar. Det var på 1980-talet eg blei inspirert til dette her på universitetet, meir enn på lærarskolen. Det er også litt merkelig. Ein skulle tru at dette emnet var minst like interessant der. Eg fekk verkeleg augo opp for at mykje i nordnorsk språk er forma av dei «tre stammers møte», og ikkje minst stigmatiserte språktrekk i Nord-Troms og Finnmark.

Eg har i mange år skrive artiklar og halde ei rekke foredrag om dette emnet. Dersom eg ikkje hadde blitt rektor, så hadde eg sikkert gjort mykje meir med det. Men no er det tilsett gode stipendiatar som har tatt opp desse problemområda. Etterveksten er verkeleg god. Det er fleire som no arbeider på stipendiatnivå, og det er også tatt opp i fleire masterstudentar.

Eg er ikkje ein språkforskar som primært arbeider med språkstruktur. Mitt felt er språk i samfunnet og språk som identitetsskapande uttrykk for individet. Det er det sosiale, og eit stykke på veg det psykologiske, som har opptatt meg mest og som eg synest er mest interessant.

Mange tilsette frå Finnmark ved Universitetet i Tromsø har sett heimfylket i fokus for forkinga si?

Vi kom frå Finnmark offentlige gymnas ein heil haug av oss. Vi gjekk der om lag samtidig. Eg tenker på Henry Minde, Einar Arne Drivenes, Einar Niemi og Jens Petter Nielsen. Boka om historia til Finnmark offentlige gymnas kom ut ein gong på 1990-talet eller tidlig 2000-tal; ho er skriven av ein historikar som eg ikkje minnest kva heiter. Der nemner han namn på tidlegare elevar som liksom har gjort ein akademisk karriere. Alle dei eg no nemnte unntatt meg sjølv, står der. Det har

sjølvsagt med kjønn å gjøre. Eg synest det er ganske interessant. Han gjør eit nummer av at alle desse historikarane har gått der; det kan vere det at han er historikar sjølv. Men det er altså bare menn som skal synleggjorast.

At det kjem så mange historikarar frå Finnmark, heng nok for ein del saman med at det har utvikla seg eit levande historiemiljø der, ikkje minst i Alta. Alta historielag er veldig driftig og gir ut bøker og artikkelsamlingar med jamne mellomrom. Da eg gjekk på gymnaset, var det ein skole kor mange av lærarane var eitt år eller to før dei reiste sørover igjen for å fortsette å studere. Dei hadde studert litt, men som regel ikkje komme særleg langt. Lærargjennomtrekken var stor. Så det var ikkje typiske katedralskolelektorar som jobba der. Men mange av dei var sikkert entusiastiske, interesserte folk som i kvart fall tok jobb der ei stund.

Sjølv om gymnaset i Alta blei rekna som landsgymnas, var jo denne skolen litt annleis fordi han ikkje var fireårig. Det var landsgymnas i den forstand at det var statlig finansiert, men det var elles ein heilt ordinær treårig realskole og eit treårig gymnas. Noen av oss gjekk der i fem år, andre i seks. Den muligheita for å gå fire år som til dømes var til stades i Finnfjordbotn, hadde ikkje Alta. Framleis da eg begynte på skolen, var det i folkeskulelova ei deling mellom folkeskolen på landet og i byen. Vi gjekk annankvar dag på landsfolkeskolen og fekk ikkje opplæring i engelsk. Det var krevjande å starte i realskolen, ikkje minst fordi for dei fleste hadde hatt engelsk i folkeskolen. Eg var alltid yngst i klassen fordi eg gjekk liksom strake vegen. Det var tøft å møte dei flinke frå andre stader som til og med kunne regne med bokstavar, fordi dei hadde hatt litt matematikk og dessutan kunne litt engelsk. Det var ein bratt start. Men eg trur nok at det kunne vera tøffare på dei fireårige utdanningane enn det var i Alta. Det var vanskelig å komme inn der. Du måtte ha M i alle fag.

Du engasjerte deg i utdannings- og forskingspolitikk og fekk tidleg sentrale verv?

Eg vart interessert i utdannings- og forskingspolitikk mens eg jobba på lærarhøgskolen. Eg er ikkje eit politisk dyr i den forstand at eg har parti-politisk tilknytning. Det har eg ikkje fått til å ha. Eg har prøvd meg på det, men utan at det lukkast. Men eg er vel en sånn person som blir engasjert i den verkelegheita eg står midt oppi, slik eg gjorde på Hum-fak (Det humanistiske fakultetet). Det var jo slik på den tida at verv gjekk på omgang. Ved Institutt for språk og litteratur hadde vi ein seksjon for nordisk. Vervet som seksjonsleiar gjekk på omgang, det var

ein del av den administrative plikta. Fordi eg engasjerte meg, kom eg inn i styret og blei det som nå heiter prodekan. Det kom veldig tidleg, trur det var andre året eg var her eller noko sånt. Så det gjekk fort, og vi var jo ikkje så forferdelig mange å ta av. Så blei eg valt inn i Universitetsstyret. Det var i ein overgangsfase da ein var på veg bort frå den gamle ordninga der alle storinstitutta hadde representasjon i styret, til det som nokon har kalla urepresentativt. Altså at dei vitskapelig tilsette hadde ein viss representasjon, som ikkje nødvendigvis kom frå bestemte fakultet eller storinstitutt. Eg kom inn i Universitetsstyret, i første runde som representant for Institutt for språk og litteratur. Eg vart deretter valt på nytt da omlegginga frå dei såkalla representative styra til eit styre med færre medlemmer var blitt gjennomført. Så blei eg prorektor under Ole Mjøs i begge periodane han satt som rektor frå 1989 til 1995. Så var eg rektor frå 1996 til og med 2001.

Mange har spurt meg om eg har vore veldig ambisiøs, om eg har ønskt eller planlagt alle desse sentrale posisjonane. Karriereplanlegging er jo eit kjend omgrep. Men med handa på hjarta er eg ikkje i stand til å seie at eg har vore spesielt ambisiøs. Eg trur at eg har vore i situasjonen der og da og interessert meg for det som var rundt meg og det som skjedde i dei samanhengane eg var i, ting har rulla på seg. Eg har ein sterk kjærleik til landsdelen og til Universitetet, som eg meiner har vore en veldig viktig institusjon for Nord-Noreg. Men eg har liksom aldri tatt mål av meg til sjølv å spele noen rolle i den samanhengen. Eg trur rett og slett ikkje at det har vore i ryggmergen min at det skulle vera den rolla eg skulle ha. Men eg har jo vore veldig glad for å ha fått dei mulighetene eg har fått. Eg har likt å vera prorektor, rektor og professor. På den måten er eg er jo privilegert – og takknemleg. Dette er dersom eg skal sjå det i mitt perspektiv, men det er jo ikkje eg som slik sett er interessant. Det er det Universitetet som er. Men for meg har det vore ei gåve å kunne gjøre så mange forskjellige ting. Eg blir aldri spesialist.

Eg satt jo også i Bernt-utvalet eller lovutvalet i si tid. Det var også veldig lærerikt. Ikkje minst var det fascinerande å kome på innsida av universitetslovgjevinga. Det går godt an å vera jurist, trur eg; det må vera ganske morosamt. Eg blei også leiar for Universitetsrådet medan eg var rektor. Eg tok til før rådet blei fusjonert med Høgskolerådet. Så blei eg den første leiaren av Universitets- og høgskolerådet etter fusjonen. Dette leiarvervet ga meg inntak i det som heiter *European University Foundation*, der eg framleis arbeider aktivt, no som nestleiar i eit programstyre på europeisk nivå. Det fører meg rundt i heile Europa og gir meg nærkontakt med veldig mange universitet. Det er spennande.

Du fekk merke Bodø-miljøet sitt sterke engasjement for å få universitet?

Bodø har i ei rekke år arbeidd for eit universitet. Så tidleg som på 1990-tallet søkte institusjonen om status som universitetet. Som leiar av Universitets- og høgskolerådet var eg den som fekk i oppdrag å gjere det klart for omverda at Høgskolen i Bodø ikkje innfridde krava for å bli universitet. Det karakteriserte ei avis i Bodø som *Bullshit frå Tromsø*. Dette trass i at det ikkje var som rektor på Universitetet i Tromsø eg uttalte meg, og det var eg veldig nøye med å streke under. Men det ville ikkje Bodø høre på. Eg ville sjølv sagt ikkje gått ut offentleg med denne meldinga dersom eg ikkje hadde vore leiar av rådet. Men det er klart at i Bodømiljøet blei det hengt på Tromsø med ein gong. Det passa Bodø best å framstille Universitetet i Tromsø og rektor der som hovudmotstandar av universitetsetablering i Bodø.

Du var opptatt av tilhøvet mellom Universitetet og Høgskolen i Tromsø?

Du (Eivind Bråstad Jensen) var sekretariatsleiar i råd for høgare utdanning i Nord-Noreg (RHU) i 1993-94. Vi snakka saman om muligheitene for å få til ein tettare relasjon mellom dei fire høgskolane i Tromsø og Universitetet i Tromsø. Det hang saman med at i forkant av fusjonen i høgskolesektoren i 1994 kom rektorane ved dei fire høgskolane til Universitetet og sa at dei heller ville fusjonere med Universitetet enn med kvarandre. Da var eg prorektor og stilte meg, på same måte som rektor Mjøs, positiv til utspelet. Men statsråd Hernes ville ikkje det. Det trur eg var ein feil av Hernes. Dersom han hadde brukt storslegga, slik som han gjorde på alt anna, trur eg ting kunne ha sett heilt annleis ut, og vi ville vere kome mye lengre enn vi er i dag. Men han ville ikkje det. Han syntest det var ein god idé, men han kravde at alle skulle gå i takt over heile landet. Så dei fire høgskolane gjekk saman 1994 og blei til Høgskolen i Tromsø. Med denne institusjonen underteikna Universitetet ein ambisiøs intensjonsavtale som slo fast at før år 2000 skulle de to vere fusjonert. Men lite hende før Lisbeth Ytreberg, som blei den første rektoren på Høgskulen i Tromsø, og eg som var blitt rektor på Universitetet i 1996, tok fatt i saka i 1997. Vi sette ned eit utval med representasjon frå dei to institusjonane og med professor Einar Niemi som leiar. Utvalet avleverte ei samrøystes tilråding i 1999 i sluttrapporten, som dei kalla *Venner for livet* og som initierte prosessen.

Men allereie da var det vel nokså klart, meiner eg å minnest, at ein slik fusjon på Tromsøya skulle vere eit steg på vegen til ein eller annan paraplyorganisasjon for det høgare utdanningstilbodet i heile Nord-Noreg. Eg syntest at denne tenkinga var rett da og enda rettare no. Den måten høgare utdanning blir styrt på i dag, gjer dei nordnorske institusjonane veldig sårbare. Vi har ikkje lenger den ekstra støtta frå myndighetene

som vi hadde tidlegare. Vi blir sett på som alle dei andre. Vi får budsjett etter resultat, og resultat handlar om studenttal og om avlagte studiepoeng. I dette perspektivet og slik reknestykka no blir sett opp, er kapasiteten innan høgare utdanning i Nord-Noreg truleg større enn etterspurnaden. Da tenker eg at universitetet klarar seg sjølvst. Den fusjonerte institusjonen på Tromsøya vil klare seg. Bodø vil klare seg om det blir universitet eller ikkje. Men det er nokon andre små sårbare institusjonar som vil ha store problem med å klare seg. Kanskje skulle ein ta på alvor slike tankar som ein tidlegare har hatt i råd for høgare utdanning i Nord-Noreg om at ein stør kvarandre og prøver å finne løysingar som i kvart fall garanterer for eit minimum av aktivitet på dei stadene som er ille ute. Eg tenker at det kunne ein gjere enklare dersom vi alle var samla i ein institusjon. Alternativet kunne vere ei form for samankopling som gjør at det muleg å ta noen upopulære avgjerder, men der målet måtte vere at det skal vere verksemd på alle stader. I alle fall måtte det vere eit mål innanfor minst ein tiårs periode.

Men fusjonen mellom Universitetet og Høgskulen i Tromsø har tatt veldig lang tid. Det viser at demokratiske prosessar tar tid. Eg synest det er mye å lære av det Hernes gjorde i 1994. Han skar gjennom og fusjonerte over 100 institusjonar til noen og tjue. Det var særst upopulært, men i dag er det ingen som vil tilbake til den gamle ordninga. Det var brutalt. Det er samstundes også klart at når vi skal vere ein institusjon frå nyttår og dei organisatoriske sidene skal vere på plass frå 1. august, så kjem det utan tvil til å bli hardt og tøft, det kjem til å bli vanskelege år framover. Det må ein bare rekne med. Men det må ein ta, meiner eg.

Risikerer høgskulemiljøet å bli overkjørt av professoral arroganse frå universitetssida?

Eg trur og håpar ikkje nokon lar seg overkjøre. Men det er klart at vi kan kome opp i vanskelege spørsmål om likebehandling. Dei tilsette har hatt ulike vilkår, kompetanseprofilen er forskjellig. Det er no ein gong slik at kompetansenetninga vår er ganske hierarkisk. Vi har dette med at forskning blir oppfatta som viktigare enn undervisning og alt det der. Høgskulen har vore ein profesjonshøgskule, slik at i ein del utdanningar er ikkje formalkompetansen så veldig høg samanlikna med kva ein har kravd på universitetet. No har universiteta og høgskulane ganske lenge hatt felles lov, felles tilsettingsordning og felles krav til kompetanse, så det vil vere spørsmål om tid. Eg har, sidan eg sit i styret der, følgt Samisk høgskule ganske nær. Dei har verkeleg gjort eit kjempeløft. Ser ein på det som har skjedd med høgare utdanning i det samiske samfunnet, så er det grunn til å vere optimist. Da ser ein at det faktisk går godt an å

få til omfattande kompetanseauke innanfor ei ikkje altfor lang tidsramme.

Det er klart at dei som er tilsett på Universitetet, er redde for å miste nokre av privilegia sine. Så det slår ut forskjellig, alt etter kva det er som oppfattast som privilegium. Sjå på ordninga med forskingstermin, som er ei veldig god og viktig ordning, den kan ikkje allmenngjørast over natta. Det har vi ikkje ressursar til.

Du har i ditt virke møtt mange menneske, er det noen som har gjort spesielt sterkt inntrykk?

Det er veldig mange. Desmond Tutu for eksempel, som ein ekstremt karismatisk person; når han snakkar til deg, har du ei kjensle av at du er den viktigaste personen i verda. Det gjer jo inntrykk, ein blir nok smigra. Men det er korte møte.

Dalai Lama hadde noen av dei same eigenskapane som Tutu. Det er jo så mange. Vi dreiv jo på og utnemnde æresdoktorar som gjerne var slike internasjonale kjendisar. Det har vore interessant.

Fekk du kritikk for noen av desse utnemningane, til dømes Salmon Rushdie?

Ja, den kritikken fekk eg, men den nådde vel aldri meg ordentlig. Salmon Rushdie var min eigen idé og eg brukte frykteleg mykje tid på å få kontakt med han, han levde da på skjult adresse og var ikkje tilgjengeleg. Da eg omsider fekk tak i han, var det via William Nygaard. Eg var medlem i ytringsfridomskommisjonen, og eg synest faktisk at det var ein samanheng mellom det arbeidet eg var med på der og det å ville utnemne Salmon Rushdie og William Nygaard til æresdoktorar: eit universitet kan ikkje leve utan ytringsfridom. Men det eg ikkje tenkte så veldig nøye på før han kom, var slikt som blei klart da politiet til dømes nekta å ha seremonien i Lysgården i MH-bygget. Det var for risikabelt, tildelinga blei difor halden i AudMax i sentraladministrasjonsbygget. Eg minnest eg gjekk til Universitetet den dagen. Vi hadde spist middag med politiovervaking heime hos Overvaag kvelden før; det gjekk positivt utanfor i snøskavlane. Da tenkte eg, tenk om det skjer noe. Eg hadde ikkje tenkt på det før, men da det var for seint å snu. Det var sikkert mange som var kritiske. Noen kritiserte denne forma for æresdoktorutnemning. Det skulle bare nemnast ut folk som hadde kvalifisert seg på vitskapelig grunnlag. Det er ei prinsipiell holdning til kva ein skal bruke æresdoktorinstituttet til som eg ikkje deler. På den andre sida kan det gå inflasjon i kjendiseri også, så ein skal passe seg for det og.

Denne utnemninga var likevel eit høgdepunkt i Universitet si historie?

Vi fekk internasjonal pressedekning. Salmon Rushdie hadde aldri blitt invitert til noko liknande før heller. Det var vel fordi han framleis var under tett overvaking. No går han jo mykje friare rundt og har haugevis av æresbevisningar. Men dette var i ei tidleg fase. Minnest Harald Overvaag ringde til meg kvelden etterpå og sa at Universitetet i Tromsø aldri hadde fått så mye pressedekning. Det kan nok stemme, for det gjekk over hele verda. Det var stas, det må eg seie. Eg vil argumentere sterkt for at det er relevant for eit universitet å utnemne ein person til æresdoktor som har vore trua på livet på grunn av det skrivne ord.

Ved høgtidelege høve framførte du i di rektortid alltid ein del av bodskapen på samisk?

Ja, det gjorde eg helt systematisk så langt eg kunne. Eg måtte jo ha hjelp, for eg er ikkje så god i samisk. Eg kan lite grann og fekk god hjelp frå Senter for samiske studiar. Eg ønskte eg kunne samisk mye betre. Alltid når eg opna det akademiske året, sa eg noe på samisk og også noe på engelsk til dei internasjonale studentane. Det veit eg blei sett pris på, det fekk eg tilbakemeldingar om. Vi er jo skrive inn i samelova, så vi har jo eit ansvar for det samiske samfunnet.

Det har vore visse gnissingar mellom miljø på Universitetet og Samisk høgskule?

Desse gnissingane synes eg er sørgjelige og unødvendige. Det er behov for begge miljøa, vil eg meine. Samisk høgskule er ein heilt nødvendig og veldig interessant institusjon. Dei er ein liten og vi ein stor institusjon. Da burde vi kanskje oppføre oss som den største i søskenflokk. Så om dei av og til meiner at vi får for mye, så synest eg vi skal forstå at dei kan ta standpunkt som er rimelige frå deira perspektiv. Det kan dreie seg om fordeling av forskingsmidlar mellom dei og oss. Oppstår det slike konflikter, må vi bare lære å leve med det.

Fann du det belastande å vere rektor?

Det er klart at av og til har det vore slik at du blir litt søvnlaus. Av og til syntest eg sjølv at eg hadde gjort eller sagt dumme ting som eg angra på. Mor mi sa da eg blei rektor: «Å Gud, du må ikkje skjemme ut universitetet!» Eg har stemma hennar i bakhovudet.

Når ein er rektor, skal ein kanskje vere litt forsiktig med å gå inn i konflikter, men til tider er det ikkje til å unngå. Når det oppstår konflikter i universitetssamfunnet, får rektor gjerne ei meklarrolle. Det hender at konflikter har fått utvikla seg så langt at einaste løysinga er å skilje partane på ein eller annan måte. Da er det ofte slik at den eine oppfatar

seg som forfølgd og den andre blir oppfatta som psykopat. Når universitetsleiinga blir gjort kjend med konflikhtar, har dei som regel vart ei stund og er i full blomstring.

Du hevda i ein debatt på 80-tallet at ordet forskning blei brukt for ofte og ukritisk.

Eg høyrer til dei som har stor respekt for dette omgrepet. Forsking skal henge høgt. Den handlar ikkje om rapportskriving eller om utgreiing. Den skal vere original og nyskapande. Men det er jo ikkje slik omgrepet blir brukt i dag. No blir det brukt om mest alt. På den andre sida trur eg at den aktiviteten vi kallar forskning, i ein vid samanheng er temmeleg forskjellig frå fagmiljø til fagmiljø. For naturvitarar og realistar er forskning kanskje noe heilt annleis enn det er for humanistar og samfunnsvitarar. Eg trur nok ein treng meir nyansering enn det vi gjer til vanleg. Snarare har det blitt slik at veldig mye blir kalla forskning. Men ein kan jo stille kvalitetskrav både til utredningar og rapportskriving. Det er ikkje det at det ikkje er krevjande å gjere slike ting, men kanskje skulle ein nyansere meir, gje opp den tanken om at no forskar alle, også gymnaselevar forskar. På sett og vis gjer dei jo det. Dei møter ein fagleg røyndom som dei ikkje kjenner, som dei skal finne ut av, så dei må slik sett forske seg fram når dei skal finne ut av det, men dei kan ikkje nødvendigvis gjere krav på originalitet.

Universiteta er blitt masseinstitusjonar?

I dag tek ein høg prosentdel av årskulla høgare utdanning. Dette er ein allmenn europeisk tendens som ein ikkje kan snu. Men institusjonane har heilt opplagt ikkje vore flinke nok til å tilpasse seg den nye gruppa studentar. Det er lett å skjønne, det kjennest for mange som at ein må senke nivået. Men blir feil. Ein er nøydt til å tilpasse seg den studentmassen ein har. Men så skal ein sjølv sagt stille krav, det er i alle fall slik eg tenker. Men så har vi også fleire kjempeflinke studentar, og takk og pris for det.

Det løner seg vel å satse på forskning framfor undervisning?

For det første er det mitt inntrykk at mange av dei mest produktive forskarane også er dediserte lærarar som gjev god undervisning. Men det finnes jo unntak. Det finnes slike som definerer seg ut av alle andre samanhengar enn det som gjeld forskinga. Men så er det også dei som kanskje ikkje gjer så mykje på noko område som skrik høgast om at forskinga er det viktigaste. Eg trur kanskje det er langt på veg ein myte at undervisninga blir lågt prioritert. Eg har i kvart fall blitt slått av at mange aktive forskarar også er veldig aktive undervisarar, dei liker å

undervise og deltar i det fellesarbeidet som må gjerast administrativt og organisatorisk.

Har Universitetet i Tromsø utvikla seg slik som du såg for deg da du kom hit i 1984?

Det er vanskeleg å vite. Det var jo mye mindre. Det har jo eksplodert. Veksten har vore formidabel. No har det flata ut med omsyn til studenttalet, men samtidig har jo verksemda auka og spreidd seg enda meir. Eg veit at folk i vår sektor andre stader i landet, seier at Universitetet i Tromsø har spreidd seg for mykje og at det er feil. Det er eit dilemma. Dei siste 10-15 åra flata studenttalet gradvis ut, medan vi auka aktiviteten. Vi fekk tannlegeutdanninga. Den var eg med på å argumentere fram i Stortinget og andre samanhengar. Det har kome nye ting til heile tida. Budsjetta har vakse nominelt, men ikkje reelt. Fordi mindre reelle ressursar skal spreiest på fleire aktivitetar, så blir det trongare og trongare. Dette er veldig lett å merke, også der eg sit nå. Vi har møtt trongare tider og det handlar dels om nasjonale føringar, men også om den politikken vi har ført her på universitetet, og som eg sjølv har vore ein del av.

Kva med Universitetet i Tromsø og landsdelen?

Flagga gjekk til topps, som alle seier, da Universitetet blei vedtatt oppretta i 1968. Så kom 1970-åra og studentopprøret og alt det der, med stor skepsis til Universitetet som følgje. No har det forandra seg. Universitetet er ein sjølvstendig del av bysamfunnet i Tromsø. Eg har jobba ganske mykje i Luxemburg, som fekk eit universitetet i 2003, og der var det nok også skepsis i utgangspunktet. Men der har det same skjedd, i løpet av få år er byen og nasjonen blitt stolte av universitetet. Det er blitt viktig for dei. Dei har eit styre for Universitetet der det skal vere ein viss del frå Luxemburg, og no er det blitt kamp i Luxemburg om å få sitte i universitetsstyret. Folketalet er rundt 400 000, og det er mange innvandrarar. Men det ligg i eit folketett område i Europa og utgjer eit bitte lite landareal. Det er pussig det der med sånne parallellar i heilt ulike universitetssamfunn. Trur eg har hørt det same om Korsika, der det ligg eit universitet midt inne på øya.

Har det ideologiske fundamentet for Universitetet endra seg?

Det har skjedd store ideologiske endringar. Sjølve argumentasjonen og grunnlaget for universitetet har forandra seg, trur eg. Eg har interessert meg for det, også i språksamheng. Eg har skrive om å nytte engelsk språk i akademia og kvifor engelsk har ein slik forrang. Dessutan har eg sett på den historiske perioden da latin var det føretrekte akademiske

språket og den tida da universiteta var nasjonale institusjonar. Det vil seie at framveksten av nasjonalstaten og universiteta har noe med kvarandre å gjere. No er det på ein måte tilbaketrukk, verkar det som, no snakkar ein om globale samanhengar. Eg trur faktisk at omgrep som kunnskapsøkonomi og slikt er sentrale for å forstå det rasjonale som nå styrer universiteta. Før kunne ein snakke om universitetet som kulturinstitusjon. Det gjer ein no i mindre grad. Dette synest å vere eit felles europeisk utviklingstrekk i kvart fall, antakeleg også globalt.

Har Universitetet i Tromsø lykkast som eit regionalpolitisk tiltak?

Ja, det har det. Ein snakka om distriktspolitikk på den tida, det er jo slutt. Det ordet finnest ikkje lenger. Det er på en måte forelda. Men det er jo det største, det mest vellykka, regionalpolitiske tiltaket i norsk historie, vil eg seie. I kvart fall i nordnorsk historie. Tenk deg Nord-Noreg utan universitetet. Tenk deg Tromsø utan universitetet, ja, heile landsdelen. Det er jo ikkje bare universitetet, det er også alle dei andre utdanningsinstitusjonane, høgskulane rundt omkring, som er del i den same utviklinga. Utdanningsinstitusjonane del i moderniseringa av Nord-Noreg skal ein ikkje undervurdere, dei har vore kjempeviktige. Vi er så gamle at vi minnest dei store forskjellane mellom nord og sør da vi vaks opp. Eg skjønnte, da eg kom sørover første gongen, eg var 12-13 år, at det å vere norsk i Finnmark var noe heilt anna enn å vere norsk i resten av landet. Det blei heilt klart for meg som liten jentunge gjennom møtet med resten av Noreg. Eg er så gammal at eg har blitt nekta hybel i Oslo fordi at eg snakka nordnorsk. Har opplevd det gjennom Aftenposten-annonser og sånt, men også heilt direkte. Det var ei dame i telefonen som ikkje ville leige meg hybel fordi eg ikkje snakka riktig. Det er historie.

Eg veit ingenting som kan seiast å vere viktigare i utviklinga av landsdelen enn det at vi har fått høgare utdanningsinstitusjonar til landsdelen.

Du fann deg vel til rette som rektor på Universitetet i Tromsø?

Eg arbeidde vel på mange måtar langs dei same linjene som ein del av forgjengarane mine. Det var framleis ekspansjon, men samtidig begynte vi å snakke om konsolidering. Det var heller ikkje lenger like stuereint å snakke om regionalpolitiske tiltak og den type ting. Å få gjennomslag for våre argumenter om å vere i ei særstilling, blei vanskelegare. No var vi meir etablerte. Eg trur slik sett at eg var rektor i ein slags overgangsperiode, på veg bort frå den utvilsame støtta frå departementet til at vi gradvis gjekk over til å bli sett på som ein institusjon ved sida av dei

andre, der vi blei stilt overfor dei same krava og fekk heller ikkje så rause budsjett lenger.

Men samtidig var det ein periode med studenteksplosjon på 1990-talet på grunn av lågkonjunktur i næringslivet. Når det går dårleg med Noreg, så går det godt med universiteta. Eg minnest eg blei svært glad da det kom melding om at vi hadde fått løyving til Teorifagbygget. Midlane kom, og vi fekk starta opp arbeidet medan eg var rektor. Vi hadde verkeleg behov for den ekspansjonen i areal. Når eg no går gjennom lokala, tenker eg med glede på den hendinga. Men eg tenker også med glede på tilbakemeldingar frå folk i landsdelen. Eg satt på bussen inne i Varanger og kom i snakk med eit menneske som spurte kven eg var og kva eg gjorde. Personen uttalte da at Universitetet i Tromsø, det er vårres universitet. Eg minnest også ei kone frå Balsfjord som ville helse på meg fordi ho meinte at eg høyrdes ut som ein geitbonde frå Balsfjord. Det var ein kompliment. Eg fekk som rektor ei rekke med positive tilbakemeldingar frå folk rundt i landsdelen fordi eg var frå Nord-Noreg. Eg er jo faktisk den einaste rektoren så langt som kjem frå Nord-Noreg og som snakkar nordnorsk. Det merkar eg nok er litt sånn vanskeleg å snakke om. Skal vel ikkje snakke om det på lydband heller.

Det skal sjølvsagt ikkje vere nokon kvalifikasjon å kome herfrå eller derfrå. Men eg trur nok at mi forankring i Nord-Noreg har gjort at Universitetet er kome litt nærmare for delar av befolkninga i landsdelen som har vore litt universitetsfjern.

Vi har god statistikk over studentane sin geografiske bakgrunn. Det har vi ikkje med omsyn til dei tilsette?

Eg minnest ein gong eg sat ved kaffibordet her i kantina og undra meg over at vi på den eine sida har grundig oversikt over og utarbeider statistikk på kor studentane kjem frå, mens vi på den andre sida ikkje har liknande statistikk på kor dei tilsette kjem frå. Men ytringa mi fall i dårleg jord. Kva skulle vitsen vere med det? Kva med dei som ikkje var nordlendingar, kva med dei som hadde vore her frå starten? Det var jo ikkje slik meint frå mi side, eg ville ikkje ramme noen. Men det kunne vere interessant å vite noe om gjennomtrekk og slike ting ut frå geografisk bakgrunn. Eg har ikkje gått vidare med det etter at det falt så pladask ved kaffibordet. Men dette har samanheng med at ulikskapar blir reprodusert, og utdanningssamfunnet bidreg til å reproducere sosial ulikskap. For det har det gjort, og det gjør det delvis framleis.

Kva har di eigen bakgrunn hatt å seie?

Eg er jo eit produkt av det miljøet eg vaks opp i, så eg har sjølv kjent på den sosiale ulikheita og motsetnaden til det eg oppfattar som sjølvtrygge akademikarar, dei som kom sørfrå og som hadde akademikarar i generasjonar bak seg i familiane sine. Men det kan jo vere mine fordommar like mye som deira åtferd. Eg har alltid skjøna at eg kan ha like mye fordommar som andre har når det gjeld den sosiale ulikheita. Men eg har nok alltid vore utryggare i utgangspunktet når eg har møtt folk frå denne Oslo-delen. Det er mye greiare med vestlendingar, for eksempel. Det er klart at det handlar ikkje nødvendigvis om faktiske, verkelege, forhold, men om førestellingar ein sjølv har.

Eg veit jo at folk oppfattar meg som relativt tydeleg og klar. Eg trur bare det er sånn eg er. Eg klarer ikkje å formulere noe som er så innhaldstomt at eg ikkje klarer å seie det. Eg veit ikkje kva det er. Men eg synes nok sjølv ofte at eg er feig og redd. Meir det enn at eg oppfattar meg sjølv som så forferdelig tydelig og klar. Eg skuggar sikkert unna som mange andre, lar vere å seie ting som eg godt kunne ha sagt, fordi det vil vere for skarpt.